

VÝBĚR TÉMAT ZE ZPRÁVY PREVENCE, IDENTIFIKACE A ŘEŠENÍ ŠKOLNÍ NEÚSPĚŠNOSTI

Prevence, identifikace a řešení školní neúspěšnosti v základních a středních školách

Tematická zpráva
2025
2026

Opakování ročníku představuje v českém vzdělávacím systému relativně běžnou reakci na školní neúspěšnost, přestože jeho účinnost je omezená a může mít negativní dopady na další vzdělávací dráhu žáků.

Zjištění České školní inspekce ukazují, že opakování ročníku není příčinou školní neúspěšnosti, ale jejím důsledkem – představuje spíše špičku ledovce, zatímco významná část příčin zůstává skrytá a není včas zachycena. Klíčovou roli proto nehraje samotné opakování ročníku, ale včasná identifikace rizik a kvalita podpory, kterou žák získá ještě před tímto krokem.

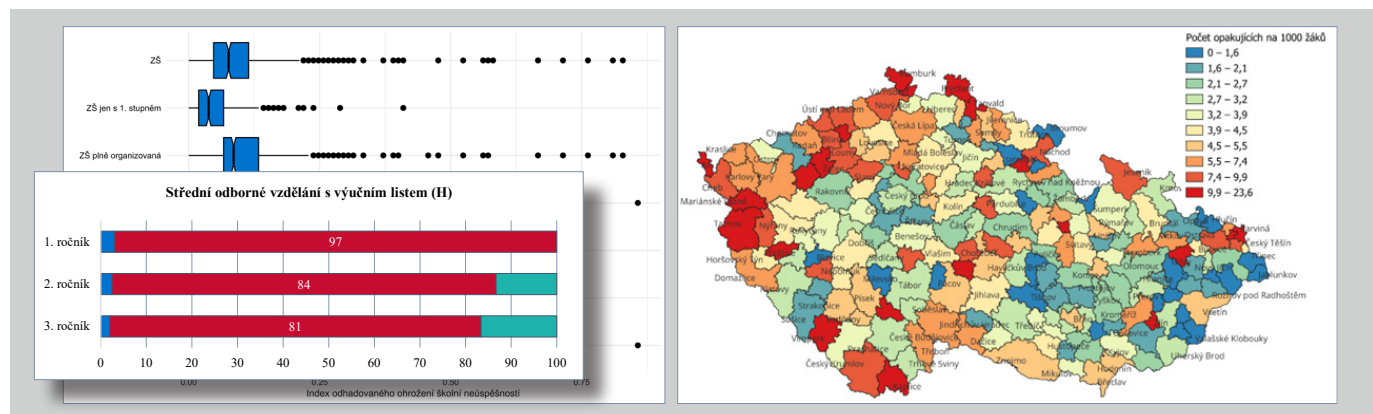
Opakování ročníku se častěji týká chlapců než dívek a jeho výskyt se výrazně liší podle regionů. Dlouhodobě vyšší podíly jsou evidovány v Ústeckém a Karlovarském kraji, naopak nejnižší v Praze a ve Zlínském kraji. Naprostá většina případů souvisí s prospěchovými důvody (přibližně 94 % na základních školách a 95 % na středních školách).

Z hlediska průběhu vzdělávání dochází k opakování ročníku nejčastěji v klíčových přechodových obdobích – zejména v 1. a 6. ročníku základní školy a na začátku středního vzdělávání. To ukazuje na význam adaptačních procesů a schopnosti škol reagovat na zvýšené nároky spojené s těmito změnami.

Školy se při identifikaci školní neúspěšnosti zaměřují především na její viditelné projevy, zejména zhoršené výsledky a absenci. V praxi tak často zachycují až situace, kdy se problémy již naplno projeví, nikoli jejich počáteční fáze. Opakování ročníku tak představuje důsledek dlouhodobě nerozpoznaných obtíží, zatímco významná část příčin školní neúspěšnosti zůstává skrytá a není systematicky podchycena. Zjištění zároveň ukazují, že identifikace ohrožených žáků není dostatečně provázána s včasnou a účinnou podporou, která by dokázala rozvoji těchto problémů předcházet.

Mezi hlavní příčiny školní neúspěšnosti patří nízká motivace žáků, nepříznivé sociální zázemí a ve středním vzdělávání také vysoká absence. Ve školách s nižším socioekonomickým statusem se častěji kumulují rizikové faktory vedoucí k neúspěšnosti, nicméně rozdíly mezi školami ukazují, že významnou roli hraje také kvalita pedagogické práce a nastavení podpurných procesů.

Nejčastěji využívanými opatřeními jsou doučování, individuální přístup ve výuce a možnost konzultací s učiteli, důležitou roli hraje také spolupráce s rodinou. Zjištění však ukazují, že samotná existence těchto opatření není rozhodující – nižší míru opakování vykazují školy, které mají funkční systém včasné podpory žáků a dosahují vyšší kvality výuky.

1

OPAKOVÁNÍ ROČNÍKU NENÍ ŘEŠENÍ, ALE DŮSLEDEK PROBLÉMŮ

Opakování ročníku je nejčastěji reakcí na dlouhodobou školní neúspěšnost, nikoli jejím řešením. Zpráva upozorňuje, že jeho přínos je omezený a může mít i negativní dopady na další vzdělávací dráhu žáků.

2

ŠKOLY ZACHYCUJÍ PROBLÉMY POZDĚ, AŽ KDYŽ SE NAPLNO PROJEVÍ

Školy se při identifikaci školní neúspěšnosti zaměřují především na její viditelné projevy, zejména zhoršené výsledky a absenci. Často tak zachycují až situace, kdy se problémy již naplno projeví, nikoli jejich počáteční fáze. Opakování ročníku pak představuje spíše důsledek dlouhodobě nerozpoznaných a neřešených obtíží. Současně identifikace často nevede k dostatečně včasné a účinné podpoře. Právě kvalita a načasování podpory jsou pro prevenci neúspěšnosti zásadní.

3

SAMOTNÁ PODPŮRNÁ OPATŘENÍ NESTAČÍ – ROZHODUJE JEJICH KVALITA

Školy využívají různé nástroje (doučování, individuální přístup, konzultace), ale nižší míru opakování mají ty, které mají funkční systém podpory a kvalitní výuku. Nejde tedy o množství opatření, ale o jejich efektivitu.

4

ŠKOLNÍ NEÚSPĚŠNOST MÁ VÍCE PŘÍČIN, NEJČASTĚJI MOTIVACE, ZÁZEMÍ A ABSENCE

Mezi hlavní faktory patří nízká motivace žáků, nepříznivé sociální zázemí a na středních školách také vysoká absence. Tyto faktory se často kombinují a vedou k postupnému zhoršování výsledků.

5

NEJRIZIKOVĚJŠÍ JSOU PŘECHODY MEZI STUPNI VZDĚLÁVÁNÍ

K opakování ročníku dochází nejčastěji na začátku školní docházky a při přechodu na druhý stupeň základní školy, případně na začátku středního vzdělávání. Tyto momenty kladou zvýšené nároky na adaptaci žáků.

6

VÝRAZNÉ ROZDÍLY EXISTUJÍ MEZI REGIONY I SKUPINAMI ŽÁKŮ

Opakování ročníku je častější u chlapců než u dívek a výrazně se liší podle regionů. Dlouhodobě vyšší podíly vykazují například Ústecký a Karlovarský kraj, naopak nejnižší v Praze a Zlínském kraji. Ve školách s nižším socioekonomickým statusem se častěji kumulují rizika školní neúspěšnosti. Zároveň ale existují školy v obdobných podmínkách s nižší mírou opakování, což ukazuje na význam kvality pedagogické práce.

ZÁVĚR

Opakování ročníku by mělo být vnímáno jako krajní opatření, které řeší důsledky, nikoli příčiny školní neúspěšnosti. Zjištění České školní inspekce zároveň ukazují na širší problém schopnosti škol systematicky identifikovat vzdělávací potřeby žáků. Školy často nedokážou včas rozpoznat ani žáky ohrožené neúspěšností, ani žáky s vysokým potenciálem, což se dlouhodobě projevuje i v oblasti vyhledávání nadaných žáků.

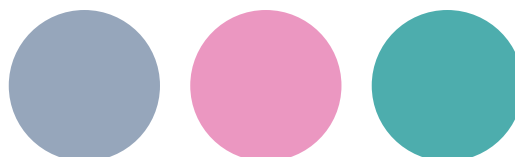
Klíčovou výzvou je proto posílení včasné pedagogické diagnostiky a na ni navázané cílené podpory žáků.

Rozdíly mezi školami a regiony přitom nejsou nahodilé, ale dlouhodobé. Významnou roli hraje socioekonomické zázemí žáků, ale také způsob, jakým školy nastavují podporu a organizují výuku.

DOPORUČENÍ

Zjištění tematické zprávy ukazují, že pro účinné snižování školní neúspěšnosti je podle České školní inspekce klíčové zaměřit se na následující oblasti:

- ▶ včasnou identifikaci žáků ohrožených školní neúspěšností a vytvoření jasně definovaných postupů, které umožní tato rizika systematicky rozpoznávat,
- ▶ systematickou a cílenou podporu těchto žáků, včetně provázání identifikace s konkrétními opatřeními,
- ▶ posilování kvality výuky a její přizpůsobení individuálním potřebám žáků,
- ▶ rozvoj funkčního systému podpory ve škole, který zahrnuje nejen dostupnost opatření, ale také jejich účinnost a pravidelné vyhodnocování dopadu na konkrétního žáka,
- ▶ nastavování podpory tak, aby byla cílená a měřitelná (např. prostřednictvím konkrétních vzdělávacích cílů a průběžného sledování pokroku) a aby bylo možné v případě potřeby upravovat zvolené strategie,
- ▶ sjednocování postupů v rámci školy a vytváření jasně definovaných pravidel podpory (např. kdy a za jakých podmínek má být žákovi nabídnuto doučování či jiná forma podpory), aby žádný žák ohrožený neúspěšností „nepropadl systémem“,
- ▶ posílení role třídních učitelů při identifikaci a koordinaci podpory žáků, včetně systematického sdílení informací mezi pedagogy a sledování vzdělávacího i sociálního vývoje žáků,
- ▶ spolupráci s rodinou a dalšími odborníky,
- ▶ cílenou podporu škol v sociálně znevýhodněném prostředí.

www.csicr.cz